

Telen met toekomst is door PPO en DLV Plant bv ontwikkeld in opdracht van LNV

Nieuwsbrief nr. 20 April 2008

Telen met toekomst werkt samen met andere partijen aan duurzame gewasbescherming en duurzame bemesting voor akkerbouw, vollegrondsgroenteteelt, bloembollen, fruitteelt, boomkwekerij en glastuinbouw. Belangrijkste partners van Telen met toekomst zijn de landelijke, sectorale en regionale landbouworganisaties (LTO, NBvB, KAVB, NFO), Unie van waterschappen, Vewin, Agrodīs, Nefyto, Cumela en Plantum. Het project loopt van 2008 tot en met 2010 en wordt gefinancierd door het ministerie van LNV. De uitvoering wordt gedaan door PPO en DLV Plant.

Via deze nieuwsbrief wordt u op de hoogte gehouden van actuele ontwikkelingen. U kunt zich voor deze nieuwsbrief aanmelden via www.telenmettoekomst.nl of stuur een mail naar info@telenmettoekomst.nl

Klik [hier](#) als u deze nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen

Inhoud:

- ☞ [Algemeen](#)
 - [Belangrijke rol voor stakeholders bij nieuwe opzet Telen met toekomst](#)
- ☞ [Akkerbouw & vollegrondsgroente](#)
 - [Nieuwe opzet gewasbeschermingsavonden LTO-Noord scoort zeer goed](#)
 - [Waterschap Zuiderzeeland positief over gewasbeschermingsdag Flevoland](#)
 - [Grootschalige aanpak duurzame onkruidbestrijding maïs](#)
- ☞ [Bloembollen](#)
 - [Nieuwe brochure over inundatie](#)
- ☞ [Boomkwekerij](#)
 - [NBvB werkt verder aan duurzame ontwikkeling boom- en vaste plantenteelt](#)
 - [Compostering in de boomkwekerij succesvol](#)
- ☞ [Fruitteelt](#)
 - [Controle spuitdoppen en betere afstelling spuit zorgen voor nog minder emissie](#)
 - [Succesvolle gerichte aanpak fruitmot](#)
- ☞ [Glastuinbouw](#)
 - [LTO Glaskracht Nederland en Delfland werken aan betere waterkwaliteit](#)

Algemeen

Belangrijke rol voor stakeholders bij nieuwe opzet Telen met toekomst

Het project Telen met toekomst krijgt een vervolg tot en met 2010. Het doel blijft het bevorderen van een duurzame landbouw in de praktijk. Telen met toekomst doet meer dan in de voorgaande periode een beroep om de eigen verantwoordelijkheid van stakeholders.

Projectleider Frank Wijnands legt uit dat het bevorderen van duurzame landbouw in feite een opdracht is die er voor iedere partner van het convenant gewasbescherming ligt, ieder binnen zijn eigen verantwoordelijkheid en handelingsperspectief. "Zonder bijdrage van alle partijen rondom de primaire teelt komt verduurzaming onvoldoende tot stand. We zien gelukkig dat verschillende organisaties initiatieven ontplooiën om inhoud te geven aan hun verantwoordelijkheid richting duurzaamheid. In die gevallen wordt Telen met toekomst gevraagd om aan activiteiten mee te werken en zijn wij dus volgend en is de stakeholder leidend. In deze nieuwsbrief staan een aantal mooie voorbeelden genoemd"

In de nieuwe fase van Telen met toekomst wordt niet meer gewerkt met vaste praktijknetwerken van telers zoals in de fase 2004-2007. Telen met toekomst blijft wel samenwerken met ambitieuze ondernemers uit akkerbouw, glastuinbouw, vollegrondsgroenteteelt, bollenteelt, boomkwekerij en fruitteelt aan het toetsen en beproeven van nieuwe kennis in de praktijk. In gesprekken met stakeholders wordt gezocht naar mogelijkheden om hierin samen te werken. Hierbij kunnen vernieuwde en verrassende coalities op het gebied van duurzaamheid ontstaan. Partijen die samen willen werken aan duurzaamheid kunnen voor meer informatie contact opnemen met Frank Wijnands, frank.wijnands@wur.nl of Harm Brinks, h.brinks@dlvplant.nl

Akkerbouw & vollegrondsgroente

Nieuwe opzet gewasbeschermingsavonden LTO-Noord scoort zeer goed

Beleidsmedewerker Anko Postma van LTO Noord is zeer tevreden over de nieuwe opzet van de vijf gewasbeschermingsavonden die LTO-Noord deze winter heeft georganiseerd samen met de waterschappen Hunze en Aa's, Velt en Vecht, Reest en Wieden, Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân, Schone Bronnen en Telen met toekomst. "De nieuwe opzet is goed bevallen en ook de opkomst was een groot succes. Dit smaakt dus naar meer."

In totaal trokken de avonden 600 bezoekers. Normaal wordt tijdens de winterlezingen uitgebreid aandacht besteedt aan nieuwe gewasbeschermingsmiddelen. Nu was de avond opgedeeld in drie blokken. Tijdens het eerste blok gaf iemand van het waterschap uitleg over waterkwaliteit, het meetnetwerk en de probleemstoffen in het water. Daarna kwamen als vanouds de nieuwe middelen aan bod, maar er werd daarbij ook duidelijk aangegeven in hoeverre deze middelen kunnen passen in een strategie om de probleemstoffen in het oppervlaktewater terug te dringen. Tijdens het derde blok kregen de telers praktische tips om emissie te voorkomen.

Ook de gewasbeschermingsdag in Flevoland van LTO-Noord en waterschap Zuiderzeeland noemt Postma zeer succesvol. Op deze dag in Swifterbant, die ruim 200 mensen trok, werd naast de genoemde opzet van de gewasbeschermingsavonden ook een spuitdemonstratie gehouden.

Anko Postma vindt de medewerking van de waterschappen aan de bijeenkomsten zeer positief. "Het is goed dat zij hun verhaal eens hebben verteld aan de praktijk." Ook de aanwezige telers waardeerden het verhaal van het waterschap net als de verhalen van de andere sprekers met gemiddeld een ruime 7. Postma wil de kwaliteit van het oppervlaktewater de komende jaren als onderwerp laten terugkomen op de gewasbeschermingsbijeenkomsten. "Ik zeg nog niet dat we komend jaar precies dezelfde formule als dit jaar volgen, maar ik vind het wel belangrijk dat we de kwaliteit van het oppervlaktewater blijven volgen. Het is goed om de cijfers te tonen, zodat telers zien of er voortgang zit in de verbetering van de waterkwaliteit of dat er juist meer aandacht voor de normoverschrijdingen nodig is."

Meer informatie Anko Postma van LTO-Noord, apostma@ltonoord.nl of Albert Jan Olijve van Telen met toekomst, albertjan.olijve@wur.nl

Waterschap Zuiderzeeland positief over gewasbeschermingsdag Flevoland

Ruim 200 telers bezochten de gewasbeschermingsdag in Swifterbant (Flevoland) die was georganiseerd door LTO-Noord, waterschap Zuiderzeeland en Telen met toekomst. Dijkgraaf Henk Tiesinga verrichtte de aftrap van de dag. Daarna hielden senior medewerker handhaving Michiel Heuser en senior medewerker watersysteeminformatie Connie Dekker, beiden van Waterschap Zuiderzeeland, een inleiding over de kwaliteit van het oppervlaktewater en de probleemstoffen die het waterschap tegenkomt bij metingen. Heuser merkte veel interesse voor het verhaal: "Ik kreeg scherpe en goede vragen van telers over hoe wij meten en wat wij meten. Ik vond de dag zeer positief. Wij willen namelijk graag met de telers optrekken en

samen werken aan een betere waterkwaliteit.” Heuser heeft zelfs al ideeën voor vervolprojecten zoals het organiseren van spuitdemo’s met bijvoorbeeld het sleepdoek en andere emissiebeperkende technieken. De eerste gesprekken met andere waterschappen zijn hierover al gevoerd.

Volgens Heuser is er met de samenwerking met andere partijen veel te verdienen voor waterschappen. “Tot nu toe heeft de focus bij ons veel gelegen op handhaving van de regels. Dit blijft belangrijk voor de achterblijvers, maar we kunnen met voorlichting en een goede samenwerking met koplopers minstens zo veel bereiken op het gebied van waterkwaliteit. Hier willen we komende jaren in elk geval meer aan gaan werken.”

De gewasbeschermingsdag is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de provincie Flevoland. Meer informatie Michiel Heuser van Waterschap Zuiderzeeland, m.heuser@zuiderzeeland.nl of Connie Dekker van Waterschap Zuiderzeeland, c.dekker@zuiderzeeland.nl

Grootschalige aanpak duurzame onkruidbestrijding maïs

Waterschap Aa en Maas wil dit jaar samen met LTO, Cumela, Agrodis, Nefyto en Telen met toekomst als pilot in twee gebieden grootschalig duurzame onkruidbestrijding in maïs oppakken om de kwaliteit van het oppervlaktewater verder te verbeteren. Afgelopen jaren zijn binnen het praktijknetwerk Telen met toekomst reeds goede resultaten geboekt met diverse maatregelen bijvoorbeeld het toepassen van LDS (lage dosering systeem). Door deze methode wordt niet alleen de emissie verder teruggebracht, maar blijkt bovendien de opbrengst van de maïs hoger doordat de maïs minder last van stress heeft.

Hoewel er minder gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater voorkomen ten opzichte van jaren terug, is het volgens Wim van der Hulst van waterschap Aa en Maas nog geen tijd om achterover te leunen. Volgens berekeningen is de emissie van alle gewasbeschermingsmiddelen met 86% teruggedrongen. “Maar dit is een berekend getal. De afname die wij meten in het oppervlaktewater ligt rond de dertig procent. Er is dus nog wat te winnen.” Van der Hulst is dan ook blij dat de verschillende partijen gezamenlijk willen werken aan een verbreding van de duurzame onkruidbestrijding. Voor zichzelf ziet hij twee rollen. “We moeten als Waterschap Aa en Maas goed het waterkwaliteitsprobleem en daarmee het belang van duurzame maatregelen aangegeven. Verder willen wij zorg dragen voor de analyses van afvalwaterstromen en metingen in oppervlaktewater.”

Is de gezamenlijke aanpak een voorbeeld voor andere waterschappen? “Ja”, zegt Van der Hulst: “Met een gezamenlijke aanpak kun je veel bereiken, maar ik zie dat al diverse waterschappen samenwerken met Telen met toekomst en andere partijen. Ieder kiest daarbij zijn eigen doelgroep. Wij hebben veel maïstelers in ons gebied. Andere waterschappen gaan weer aan de slag met bijvoorbeeld fruittelers of boomtelers.” Meer informatie Wim van der Hulst van waterschap Aa en Maas, wvanderhulst@aaenmaas.nl

Bloembollen

Nieuwe brochure over inundatie

Met inunderen, het onder water zetten van land, zijn verschillende ziekten, plagen, onkruid en opslag van bollen goed te bestrijden. Om ervaringen en tips onder de aandacht te brengen heeft Telen met toekomst in samenwerking met loonwerkers en toeleverancier Alb. Groot een brochure over inundatie ontwikkeld. Naast algemene informatie geven adviseur André Conijn (Alb. Groot) en loonwerker Paul van Zanten (loonbedrijf M. Konijn) diverse praktijktips zoals: “Percelen met probleemonkruiden moet je voor het inunderen eerst falgen of frezen. Daarmee beschadig je de wortelonkruiden zodat ze bij het inunderen eerder gaan rotten. Tegelijkertijd egaliseer je de grond waardoor die na het inunderen beter gesloten blijft en eerder opdroogt. Daarmee voorkom je structuurproblemen.” De brochure is verkrijgbaar bij Alb. Groot B.V. te Schagerbrug, PPO te Lisse of te downloaden vanaf www.telenmettoekomst.nl

Boomkwekerij

NBvB werkt verder aan ontwikkeling duurzame boom- en vaste plantenteelt

De Nederlandse Bond van Boomkwekers wil samen met Telen met toekomst en andere partijen verder

werken aan een duurzame boom- en vaste plantenteelt met behoud van bedrijfseconomisch perspectief. Dit vertelde voorzitter Jan van Leeuwen op 8 januari tijdens de slotbijeenkomst van het praktijknetwerk Telen met toekomst in Randwijk. Op deze dag kregen de circa 80 bezoekers een gevarieerd programma voorgeschoteld op het gebied van duurzame gewasbescherming en bemesting. Aan het eind van de dag dankte Van Leeuwen de deelnemers. "Als sector hebben we veel aan deze activiteit gehad." Ook in zijn column in het vakblad De Boomkwekerij besteedde de NBvB voorzitter aandacht aan Telen met toekomst en de milieurapportage boomteelt en vaste plantenteelt die binnenkort officieel naar buiten komt. Het rapport geeft een verminderde milieubelasting aan die volgens Van Leeuwen mede is bereikt door projecten zoals Telen met toekomst, maar ook door alle diverse andere teelt- en studiegroepen die met dezelfde onderwerpen actief zijn. Volgens beleidsmedewerker Anneke van Dijk is in het nieuwe sectorplan gewasbescherming een overzicht opgenomen van activiteiten en projecten rondom duurzame gewasbescherming. Zo zal de NBvB dit jaar opnieuw de milieu-effectenkaarten verspreiden onder haar leden. Ook heeft de NBvB het voornemen met de verschillende adviseurs in de sector van gedachten te wisselen over duurzame gewasbescherming. De eerste gesprekken hebben inmiddels plaats gevonden. Meer informatie Anneke van Dijk van de NBvB, avdijk@nbvb.nl

Compostering in de boomkwekerij succesvol

Zelf composteren biedt kansen voor boomkwekers. Dit blijkt uit een demoproef die afgelopen najaar is uitgevoerd bij sierheesterkweker Frans Sprenkels in Achtmaal (regio Zundert). Er werden zes verschillende combinaties van afvalmateriaal met andere organische materialen zoals gras, houtsnippers en mest bekeken. Het gebruik van 2/3 deel gewasresten, potgrondresten en houtsnippers, 1/3 deel gras en 5% drijfmest leverde uiteindelijk de beste combinatie voor de compost. De demo in de boomkwekerij was een vervolg op succesvolle ervaringen, die aardbeientelers in deze regio binnen Telen met toekomst opdeden met composteren op het eigen bedrijf. Daarnaast sloot het initiatief van DLV Plant aan bij regionale ZLTO-projecten als 'Samen slim geregeld' en 'Optimaal telen met mineralen'. De kweker houdt door eigen compostering organische stof op zijn bedrijf zonder dat sprake is van verspreiding van ziekten en plagen. Het gebruik van dierlijke mest levert een win-winsituatie op voor boer en kweker. Eugène van Abeelen van DLV Plant verwacht dan ook dat verschillende boomkwekers dit jaar zelf aan de gang gaan met compostering op het eigen bedrijf. "Ik merk dat er veel belangstelling is in de praktijk en heb verschillende bedrijven gehoord die willen starten." Meer informatie Eugène van Abeelen van DLV Plant, evanabeelen@dlvplant.nl

Fruitteelt

Controle spuitdoppen en betere afstelling spuit zorgen voor nog minder emissie

Door het gebruik van driftarme spuitdoppen (venturidoppen) wordt de emissie van gewasbeschermingsmiddelen in de fruitteelt sterk teruggedrongen. Het gebruik van venturidoppen is in de fruitteelt relatief onbekend. In bijeenkomsten van Telen met toekomst met FruitConsult en PPO-fruit stond emissiebeperking door spuittechniek centraal. Tijdens de bijeenkomsten was ondermeer aandacht voor het praktisch gebruik van (driftarme) spuitdoppen. Voor veel telers was het een verrassing dat spuitdoppen vaak niet de juiste afgifte hebben door gedeeltelijke verstoppingen. Deze worden meestal veroorzaakt door middelrestanten. De verstoppingen zijn echter met het oog niet waarneembaar. Het risico op verstopping is bij venturidoppen extra groot. Een aantal maatregelen om verstoppingen te voorkomen, zoals de aanmaak van spuitvloeistof, extra filters en doorspoelen van leidingen werden onder de aandacht gebracht. Gewasafhankelijk spuiten blijkt een manier om het middelgebruik terug te dringen. Door de spuitmachine op de boomvorm af te stellen is veel winst te behalen. Er is flinke besparing op emissie, middelengebruik en arbeid mogelijk. Zo kan het gebruik van een dubbele tunnelspuit met venturidoppen tot 60% middelreductie geven en 40% arbeidsbesparing. Het voorkomen van puntbelastingen kwam aan de orde tijdens bedrijfsbezoeken. Hierbij werden risicosituaties als vul- en spoelplaatsen besproken en verbeterpunten aangedragen. Een daarvan is het verwerken van restwater met een biofilter. Meer informatie: Marcel Wenneker, marcel.wenneker@wur.nl

Succesvolle gerichte aanpak fruitmot

Een gerichte aanpak van fruitmot levert niet alleen winst op voor het milieu, maar ook een besparing van tijd en geld. Dit is de ervaring op vijf bedrijven die in 2007 meededen aan een demoproject van Lami en Telen met toekomst. De vijf bedrijven probeerden door gebruik te maken van een simulatiemodel dat is ontwikkeld door Bio Fruit Advies met zo weinig mogelijk middel en milieubelasting een effectieve bestrijding van fruitmot te behalen. Fruitmot moet op het juiste moment worden bestreden. Met dit model konden de telers de ontwikkeling van de fruitmot via een website volgen. Het middel Insegar is in de proef zeer gericht toegepast om de eieren aan te pakken. Vervolgens werden de jonge larven met lage doseringen fruitmotvirus bestreden. Het resultaat was dat op de deelnemende bedrijven in 2007 duidelijk minder aangetaste vruchten werden geteld dan in het jaar ervoor. Het is wel belangrijk dat het project voortgezet wordt om niet alleen maar af te gaan op de resultaten van slechts één jaar. Meer informatie bij Herman Helsen, herman.helsen@wur.nl

Glastuinbouw

LTO Glaskracht Nederland en Delfland werken aan betere waterkwaliteit

LTO Glaskracht Nederland en Hoogheemraadschap Delfland zijn met Telen met toekomst een samenwerking gestart. Gezamenlijk onderzoeken ze de mogelijkheden om met glastuinbouwondernemers te werken aan een verbetering van de waterkwaliteit in hun sloten.

Namens LTO Glaskracht Nederland neemt Saskia Stricker deel aan het projectteam. Stricker: "Emissie van gewasbeschermingsmiddelen baart ons de nodige kopzorgen. Het is slecht voor het imago van de glastuinbouw en het is niet uitgesloten dat middelen hierdoor verboden worden. Dit omvangrijke probleem moet je als LTO Glaskracht Nederland niet alleen proberen op te lossen. Er zijn namelijk meer partijen die hieraan werken en samen kom je verder dan alleen. Zelfs al lijken andere partijen totaal andere doelstellingen te hebben, zoals waterschappen. Het is belangrijk om met elkaar te praten en elkaars standpunten te begrijpen. Op zoek naar de overeenkomstige doelen komen daar vaak goede acties uit." LTO Glaskracht Nederland gaat de samenwerking bewust aan. "We willen graag dat de sector stappen vooruit zet in de vermindering van emissie. Daarbij moet de realiteit niet uit het oog worden verloren. De teelt moet mogelijk blijven, zonder onnodige emissie van middelen naar het milieu. Het ultieme doel is dat er helemaal geen emissie meer is."

Vermindering van emissie verhoogt de waterkwaliteit en draagt daarmee bij aan een duurzame leefomgeving. Marijn Zwinkels is vanuit het Hoogheemraadschap van Delfland betrokken bij de samenwerking: "We willen gericht aan de slag om samen met verschillende partijen de waterkwaliteit te verbeteren. We hopen uiteindelijk het effect direct te kunnen meten, dat wil dus zeggen minder stikstof, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in de sloot". Ook de veranderde wetgeving geeft dit project een extra impuls aldus Zwinkels: "De voorbereiding om het Besluit glastuinbouw aan te passen en te gaan reguleren op emissienormen voor nutriënten sluit perfect aan op dit project. Hierdoor krijgen de bedrijven meer verantwoordelijkheden en met het project worden de instrumenten aangereikt om ook daadwerkelijk iets aan emissie te doen. Dat we samenwerken met Telen met toekomst en LTO Glaskracht Nederland, is een logische keus. Net als LTO Glaskracht Nederland wil Delfland dat telen mogelijk blijft, zonder onnodige emissie van middelen naar het milieu. Alleen ligt bij ons de nadruk op het tweede gedeelte van de zin." Meer informatie bij Saskia Stricker van LTO Glaskracht Nederland, s.stricker@groeiservice.nl, Marijn Zwinkels van Hoogheemraadschap van Delfland, mzwinkels@hhdelfland.nl, of Ellen Beerling van Telen met toekomst, ellen.beerling@wur.nl